

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักธรรม

สำหรับโรงเรียนวิถิพุทธตามหลักพุทธบริหาร

Model of Promote in Longlife Learning Following Principles on Dhamma for Buddhist School According With Buddhist Management

พระครูปฐมเจติยานุรักษ์ (สมพงษ์ สมจิตโต)¹

Phrakrupathomjatiyanurak

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2559

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักธรรม สำหรับโรงเรียนวิถิพุทธตามหลักพุทธบริหาร มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และหลักธรรมเพื่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักธรรมสำหรับโรงเรียนวิถิพุทธ และเพื่อตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักธรรมสำหรับโรงเรียนวิถิพุทธ

ผลการศึกษา การจัดการสนับสนุนของโรงเรียนวิถิพุทธเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสังเคราะห์จาก แนวคิดในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5 ประการ การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยหลักธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ โดยนำกระบวนการการบริหารจัดการโดยโรงเรียนวิถิพุทธเพื่อสนับสนุนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5 ประการ มาบูรณาการร่วมกับ หลักธรรม อิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาสนับสนุนการบริหารจัดการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนวิถิพุทธ รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยหลักพุทธบริหารการศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธ ประกอบด้วยการบริหารจัดการส่งเสริมการเรียนรู้โดยโรงเรียนวิถิพุทธ 5 ด้าน โดยมีหลักอิทธิบาท 4 สนับสนุนการดำเนินการให้เป็นไปตามโมเดล 5A 4D MODEL (5 บริหาร 4 ธรรมะ)

คำสำคัญ : 1. รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. โรงเรียนวิถิพุทธ 3. หลักพุทธบริหาร

Abstract

Research The promotion of lifelong learning principles. For the main Buddhist schools of Buddhism. purpose To study the concept Theory of lifelong learning And Buddhist principles to the school administration. To develop a model to promote lifelong learning for schools on

¹ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhist principles. And to examine ways to promote lifelong learning for schools on Buddhist principles.

The findings support the management of the Buddhist school to promote learning throughout life. The synthesis of The concept of promoting lifelong learning, the five development model to promote lifelong learning in schools by Buddhist principles. The process is managed by the School of Buddhism to support the promotion of lifelong learning five ways to integrate with the principles influenced THB 4 is a proxy persistence Chittagong scrutiny to support the management of learning throughout life. Buddhist school Model to promote lifelong learning by Buddhist Education School of Buddhism. Management consists of learning by the school, with the five main Buddhist influence THB 4 implementation support to follow the model 5A 4D MODEL (5 Executive News 4).

Keywords: 1. Model of Promote in Longlife Learning 2. Buddhist School
3. Buddhist Management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

โรงเรียนวิถิพุทธ คือ โรงเรียนในระบบปกติทั่วไปที่มีอยู่แล้ว แต่เน้นการนำหลักการพัฒนามนุษย์ตามแนวพุทธ คือไตรสิกขา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยส่งเสริมการฝึกอบรมผู้เรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา ผ่านกิจกรรม “กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” เพื่อบูรณาการสู่การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558)

การจัดการศึกษาตามแนววิถิพุทธ เป็นหลักการศึกษาที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของมนุษย์และธรรมชาติให้เกิดความสอดคล้องกัน ตามความเป็นจริงของชีวิต ที่มีการพัฒนาเป็นองค์รวมซึ่งต้องฝึกปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา อันประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ศีล สมาธิ และปัญญา แนวคิดเรื่องโรงเรียนวิถิพุทธเริ่มเกิดขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดประชุมเรื่อง “หลักสูตรใหม่ เด็กไทยพัฒนา” มีการหารือกันถึงเรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อสนองความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคล เพื่อนำพาเยาวชนไทยก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไร้ขีดจำกัด ในการนี้ได้มีการเสนอรูปแบบการศึกษา 5 รูปแบบ ซึ่งมีโรงเรียนวิถิพุทธเป็นรูปแบบหนึ่ง และต่อมาในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการประชุมกำหนดรูปแบบขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) มาเป็นกรอบแนวคิดหลัก กระทรวงศึกษาธิการ จึงเริ่มส่งเสริมให้มีโรงเรียนวิถิพุทธเกิดขึ้นจริงตามแนวนโยบาย “ความรู้ คู่คุณธรรม” ซึ่งมีโรงเรียนสมัครเข้าร่วมโครงการในปีแรกนี้ จำนวน 80 โรงเรียน โดยมีแนวคิดในการจัดการให้อยู่ในบริบท การบริหารที่มี ความโปร่งใส (Transparency) มีผู้รับผิดชอบร่วมกัน (Accountability) และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชน (Participation) ในส่วนของคณะสงฆ์ได้ให้การสนับสนุนการจัดโรงเรียนในระบบดังกล่าว โดยมีมติมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2546 “ให้คณะสงฆ์และวัดให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถิพุทธ” โครงการนี้ ได้รับความนิยมนอกจากผู้บริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐานเป็น

อย่างมาก จนทำให้ในปัจจุบันมีโรงเรียนวิถิปุทธที่ลงทะเบียนไว้ จำนวน 22,871 แห่ง (www.vitheeбуддha.com/main.php?url=allschool)

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการ ปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่อง และพัฒนาการดำเนินการมาตามลำดับ เพื่อสร้างเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานในโรงเรียนวิถิปุทธ ได้ส่งเสริม สนับสนุนจนไปถึงขั้น มีโรงเรียนวิถิปุทธ ขึ้นนำ มีโรงเรียนวิถิปุทธพระราชทาน และ มีการพัฒนาอัตลักษณ์โรงเรียนวิถิปุทธ 29 ประการ นับเป็นการ พัฒนาไปในแนวทางที่สร้างความก้าวหน้ามากขึ้น นอกจากนโยบายการส่งเสริมเรื่องโรงเรียนวิถิปุทธ แล้ว กระทรวงศึกษาธิการ ยังมีนโยบายสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมให้คนไทยได้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ซึ่งมีมูลเหตุมาจาก ปี ค.ศ. 1985 Phillip H. Coombs ได้เขียนไว้ในหนังสือเรื่อง “วิกฤติ การทางการศึกษาของโลก” ว่า “การศึกษาในระบบ ของประเทศด้อยพัฒนา และประเทศกำลังพัฒนา มีปัญหา เรื่องความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาของประชาชน และเกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาขึ้น (Phillip H.Coombs, The world Crisis in Education: The view from the Eighties, 1985) จึงมีความจำเป็นต้องหา วิธีการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาในระบบที่เป็นอยู่เดิม ดังนั้น แนวคิดในการศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย จึงได้รับการสนับสนุนให้เกิดขึ้น เพื่อ การสร้างโอกาสและความเท่าเทียมทาง การศึกษาสำหรับมนุษย์ ให้มีมากขึ้น และในปี ค.ศ. 1987 องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ (UNESCO) ซึ่งเป็นหน่วยงาน ที่ดูแลส่งเสริมเรื่องการศึกษาของประชากรทั่วโลก ได้จัดสัมมนา โครงการ จัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อปวงชนแห่งเอเชียแปซิฟิก (APPEAL) โดยมีข้อสรุปถึง รูปแบบการจัด การศึกษาเพื่อส่งเสริมการศึกษอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 6 รูปแบบ คือ 1) การศึกษาหลังการรู้หนังสือ 2) การศึกษา เพื่อการเทียบโอนความรู้ 3) การศึกษาเพื่อการอาชีพและสร้างรายได้ 4) การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต 5) การศึกษาเพื่อตอบสนองความสนใจของผู้เรียน 6) การศึกษาเพื่ออนาคตซึ่งเป็นหลักการที่ทำให้ กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทย ได้กำหนดนโยบาย สำคัญไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 4 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้ประชาชนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542) โดยมี แนวคิดพื้นฐานว่า การศึกษาไม่ใช่เป็นแค่ช่วง หนึ่งของชีวิต แต่การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ซึ่งมนุษย์ทุกคน สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง คือเรียนรู้ไปได้ตลอดชีวิต ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต ตาม มาตรา 4 ดังกล่าว ได้จำกัดความไว้ว่า “เป็นการศึกษาที่ผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” และในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ได้กล่าวถึงเจตนารมณ์การ ส่งเสริมการจัดการศึกษาตามระบบดังกล่าว ว่า “ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐาน ในการแสวงหาความรู้ที่จะ เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต”

จากนโยบายการดำเนินการเรื่อง โรงเรียนวิถิปุทธ และ การศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต ของรัฐบาลที่ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรง รับมาดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนของชาติ ได้รับ การศึกษา จนเกิดการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้ผู้วิจัยจึงมี แนวคิด ว่า โรงเรียนวิถิปุทธในประเทศไทยมีจำนวนมากถึง 22,871 โรงเรียน กระจายอยู่ทั่วทุกภาค เป็นโรงเรียนที่ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นเวลาต่อเนื่อง 12 ปี เป็นโรงเรียนที่อยู่ในชุมชน

เป็นโรงเรียนของชุมชน หากสามารถจัดระบบให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้จนมีทักษะ ความสามารถในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีสุข ไม่ใช่เพียงแค่ ตลอดระยะเวลาที่เรียนอยู่ในระบบ 12 ปี เท่านั้น แต่โรงเรียนวิถีพุทธ จะตอบสนองการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้แก่ผู้เรียนที่เรียนจบไปแล้วได้กลับมาเรียนรู้เพิ่มเติมได้อีกอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต หากเป็นเช่นนี้ได้โรงเรียนวิถีพุทธก็จะเป็นโรงเรียนของชุมชน เพื่อชุมชน ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและอยู่คู่ชุมชนตลอดไป การที่จะเป็นเช่นนี้ได้นั้นโรงเรียนวิถีพุทธ จะต้องมีการบูรณาการทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาที่มีมาตรฐาน ให้สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคน ในการพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษา ระบบการพัฒนานุเคราะห์ของโรงเรียน ระบบการจัดการเรียนการสอน การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม และการบริหารด้าน อื่นๆ ภายใต้บริบทแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และทำการสังเคราะห์ ให้เกิด รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักธรรมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธ โดยคาดหวังว่า โรงเรียนวิถีพุทธ จะเป็นแนวทางใหม่ในการจัดการศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ “อยู่ดี มีสุข” สำหรับบุคคล ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับอายุ สำหรับทุกคนในชุมชนโดยทุกคนในชุมชนจะมีส่วนร่วม ในการเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบริหาร และการได้รับประโยชน์ร่วมกันจากโรงเรียนตลอดไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และหลักธรรมเพื่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ
- 2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักธรรมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธ
- 2.3 เพื่อตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักธรรมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research) โดยมีการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งขอบเขตการวิจัย ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านการวิจัย รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการจัดการเรียนการสอนวิถีพุทธ ตลอดจนงานการศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 3) การสนทนากลุ่ม เพื่อพิจารณาการสร้างรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักธรรม

3.3 การวิจัยเชิงปริมาณ ทำการศึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบที่เป็นรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักธรรมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ โรงเรียนวิถีพุทธ ว่าองค์ประกอบของรูปแบบ ดังกล่าว มีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด

3.4 ขอบเขตด้านเนื้อหา มีดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนวิถีพุทธ 3) ศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอน

3.5 ขอบเขตด้านประชากร การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีภูมิรู้ด้านหลักพุทธธรรมและด้านการศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนวิถิพุทธ เพื่อต้องการข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและหลักธรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน จำนวน 17 ท่าน

2) การสนทนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีประสบการณ์ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ และการกำหนดปัจจัยการจัดองค์ประกอบเพื่อการเรียนรู้ จำนวน 5 ท่าน

การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตอบแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อความเหมาะสมเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยหลักธรรม ประชากร คือ ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่โรงเรียนวิถิพุทธ โดยใช้ตารางกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ได้ 310 คน

1) ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยทำการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ

2) ขอบเขตด้านระยะเวลา ทำการศึกษาในระหว่าง วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2558 ถึง วันที่ 31 พฤศจิกายน 2559

3.5 วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจะดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และหลักธรรมเพื่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โดยศึกษาจากเอกสาร

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักธรรมสำหรับโรงเรียนวิถิพุทธ โดยการสอบถาม สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญโรงเรียนวิถิพุทธ จำนวน 8 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักธรรมสำหรับโรงเรียนวิถิพุทธ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการสภผู้ทรงคุณวุฒิ 4 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 40 คน ผู้บริหารโรงเรียน 105 คณะครู 161 คน และ รวมจำนวน 310 คน

4. ผลการวิจัย

4.1 การจัดการสนับสนุนของโรงเรียนวิถิพุทธเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

โดยสังเคราะห์จาก 1) แนวคิดในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) แนวทางการบริหารจัดการเพื่อให้การสนับสนุน 3) แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนวิถิพุทธ และ 4) ด้านของการบริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีการบริหาร

ได้กระบวนการบริหารจัดการโดยโรงเรียนวิถิพุทธเพื่อสนับสนุนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5 ประการ คือ 1) ใช้การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์มาดำเนินการ 2) ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในการปฏิบัติงานให้บริการที่ดี 3) พัฒนาความรู้ ทักษะความชำนาญ ครูและบุคลากรให้มี ความเชี่ยวชาญในหน้าที่ 4) ปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมวิถิพุทธ อย่างเป็นแบบอย่างได้ และ 5) สร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย และทำงานเป็นทีม

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิเรก วรรณเศียร ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณ์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แบ่งขั้นตอนในการพัฒนาแบบจำลอง 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง 2) การกำหนดหลักการ และองค์ประกอบของแบบจำลอง 3) การร่างแบบจำลอง และ 4) การประเมินแบบจำลอง (ดิเรก วรรณเศียร, 2545)

รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย ได้แบ่งขั้นตอนการพัฒนารูปแบบเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) พัฒนารูปแบบเป็นการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการ ข้อมูลพื้นฐาน องค์ประกอบ สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ รวมถึงการสร้างรูปแบบเบื้องต้น 2) ตรวจสอบ ทดสอบรูปแบบ ได้แก่ ความเหมาะสม ความตรง และการยอมรับ เป็นการประมวลความคิดเห็นจากการตรวจสอบและเปรียบเทียบรูปแบบกับองค์ประกอบ และภารกิจจริง หรือทดสอบ 3) ทบทวนปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้สมบูรณ์ (รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์, 2548)

4.2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยหลักธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ

โดยนำกระบวนการการบริหารจัดการโดยโรงเรียนวิถีพุทธเพื่อสนับสนุนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5 ประการ มาบูรณาการร่วมกับ หลักธรรม อิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาสนับสนุนการบริหารจัดการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนวิถีพุทธ ด้วยการฝึกฝนอบรมบุคลากร ประกอบด้วย ทีมผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู เจ้าหน้าที่ทุกคน และกรรมการสถานศึกษา ให้มีทักษะในคุณลักษณะที่มี ฉันทะมีวิริยะ มีจิตตะ และมีวิมังสา ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานในตัวผู้ประกอบการบริการ ให้สามารถดำเนินการในหน้าที่เฉพาะตัวหรือทำงานเป็นทีมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ผู้มารับบริการที่โรงเรียนวิถีพุทธได้

สอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนาจ บัวศิริ ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์นานาชาติในประเทศไทย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาองค์ประกอบและภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในปัจจุบันและมหาวิทยาลัยสงฆ์นานาชาติ 2) การประชุมสัมมนาเรื่องรูปแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์นานาชาติในประเทศไทย 3) การตรวจสอบรูปแบบในการนำรูปแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์ นานาชาติในประเทศไทยไปดำเนินการ และ 4) การเปรียบเทียบองค์ประกอบและภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในปัจจุบันกับมหาวิทยาลัยสงฆ์นานาชาติในประเทศไทย (อำนาจ บัวศิริ, 2539)

พูลสุข หิงคานนท์ ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาเอกสารเพื่อกำหนดกรอบการวิจัย 2) การศึกษาสภาพปัญหาการจัดองค์การ 3) การสร้างรูปแบบการจัดองค์การวิทยาลัยในขั้นต้น 4) การทดสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบขั้นต้น โดยการสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ และ 5) ปรับปรุงและพัฒนารูปแบบให้สมบูรณ์ (พูลสุข หิงคานนท์, 2540)

4.3 รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยหลักพุทธบริหารการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธ

รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วยการบริหารจัดการส่งเสริมการเรียนรู้โดยโรงเรียนวิถีพุทธ 5 ด้าน โดยมีหลักอิทธิบาท 4 สนับสนุนการดำเนินการ ตามโมเดล 5A4D MODEL ประกอบด้วยการบริหารจัดการส่งเสริมการเรียนรู้โดยโรงเรียนวิถีพุทธ 5 ด้าน โดยมีหลักอิทธิบาท 4 สนับสนุนการดำเนินการ ตามโมเดล คือ

5A คือ การบริหาร 5 ด้าน (A หมายถึง Administration) ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านสั่งสมความรู้ ความเชี่ยวชาญ ด้านการบริการที่ดี ด้านยึดมั่นในความถูกต้องคุณธรรมจริยธรรม และด้านทำงานเป็นทีม

4D คือ ธรรมะ 4 ข้อ (D หมายถึง Dhamma อิทธิบาท 4) ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธีรา ตั้งสวานิช ศึกษาการพัฒนาารูปแบบความร่วมมือระหว่างสถาบันการเงิน ภาคราชการกับมหาวิทยาลัยของรัฐ ในการจัดหลักสูตรการศึกษาทางไกลเพื่อพัฒนาพนักงานมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) ศึกษาสภาพ ปัญหา ความพร้อม และความต้องการในการศึกษาทางไกลของพนักงานสถาบันการเงินภาค ราชการ 2) พัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างสถาบันการเงินภาคราชการกับมหาวิทยาลัยของรัฐในการจัด หลักสูตรการศึกษาทางไกล เพื่อพัฒนาพนักงาน 3) พัฒนาหลักสูตรการศึกษาทางไกล เพื่อพัฒนาพนักงานตาม แนวคิดองค์กรในอนาคต 4) ประเมินรูปแบบความร่วมมือระหว่างสถาบันการเงินภาคราชการกับมหาวิทยาลัยของ รัฐในการจัดหลักสูตรการศึกษาทางไกล เพื่อพัฒนาพนักงาน ผลวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) สถาบันการเงินภาคราชการยัง ไม่ได้จัดการเรียนการสอนทางไกลอย่างเต็มรูปแบบ 2) ปัญหาและความต้องการ คือ ขาดหลักสูตรที่เน้นความรู้ เรื่องที่สอดคล้องกับโลกสมัยใหม่ และมีความต้องการความรู้ดังกล่าว 3) ความพร้อม ได้แก่ พนักงานสามารถเลือก เวลาเรียนได้ก็ได้ ด้วยตนเอง (Self-study) 4) รูปแบบความร่วมมือในการจัดหลักสูตรการศึกษาทางไกล จำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่ การว่าจ้าง (Outsourcing) การเลือกใช้บริการ (Shopping) การร่วมลงทุนพัฒนา (Matching) 5) พัฒนาหลักสูตรการศึกษาทางไกล 6 รายวิชา และพัฒนาสาระวิชา Globalism 1 สาระวิชา เป็นตัวอย่างในการ พัฒนาเป็นหลักสูตรการศึกษาทางไกลที่ครบวงจร 6) พัฒนาเนื้อหาวิชา Globalism เป็นบทเรียนทางอินเทอร์เน็ต โดยใช้โปรแกรม Blackboard 7) ผลการทดลองเรียนเนื้อหาวิชา Globalism พบว่า การเรียนให้ความยืดหยุ่น กับผู้เรียน สบายใจ ตรงตามวัตถุประสงค์นำความรู้มาใช้ประโยชน์กับการทำงานได้โดยตรง มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน กับผู้สอนได้ดี สามารถค้นคว้าเพิ่มเติมเรียนก่อนหลังเวลางานได้สะดวก ซึ่งเป็นการเน้นการเรียนแบบนำตนเอง (Self-Directed Learning) (สุธีรา ตั้งสวานิช, 2547, หน้า 278-299)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

5A4D MODEL ประกอบด้วยการบริหารจัดการส่งเสริมการเรียนรู้โดยโรงเรียนวิสุทธิ 5 ด้าน โดยมีหลัก อิทธิบาท 4 สนับสนุนการดำเนินการ ตามโมเดล คือ

5A คือ การบริหาร 5 ด้าน (A หมายถึง Administration)

ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านสั่งสมความรู้ความเชี่ยวชาญ ด้านการบริการที่ดี ด้านยึดมั่นในความถูกต้อง คุณธรรมจริยธรรม และด้านทำงานเป็นทีม

4D คือ ธรรมะ 4 ข้อ (D หมายถึง Dhamma อิทธิบาท 4) ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

5. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายและแนวทางให้โรงเรียนวิถีพุทธทั่วประเทศ จัดทำรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สามารถนำไปปฏิบัติและเกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินภารกิจหลักของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในโรงเรียนวิถีพุทธ ให้มีคุณภาพในการจัดการศึกษาได้ในระดับชาติและนานาชาติต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ของการพัฒนารูปแบบที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อจัดทำเป็นคู่มือในการทำงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในโรงเรียนวิถีพุทธ

2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้สหศึกษาของความหลากหลายด้วยวิถีวิทยาเชิงนโยบาย ปฏิบัติ กำกับดูแล ประเมินผล ให้ครบทุกบริบท เพื่อพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนากระบวนการคิดของการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาร่วมกัน

6. บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). นโยบายรัฐบาล. สืบค้นเมื่อตุลาคม 2558, จาก [http:// www. onec.go.th/](http://www.onec.go.th/)

ดิเรก วรรณเศียร. (2545). การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาบริหารการศึกษา.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พลสุข หิงคานนท์. (2540). การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาล กระทรวง สาธารณสุข.

วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำหรับประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธีรา ตั้งสวานิช. (2547). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2547 กรุงเทพมหานคร .

อำนาจ บัวศิริ. (2539). การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์นานาชาติในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์

ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

7. คำขอบคุณ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งเป็นทั้งแรงผลักดัน ให้กำลังใจ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและแนะนำให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี โอกาสนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยทุกท่าน และขอขอบคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ได้ให้โอกาสตีพิมพ์ผลงานวิจัยในครั้งนี้